

Simplicissimus Budapestje

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA

Ki lesz vajon Simplicissimus tizedik hőse?

Közeleg az év vége, Főkaszírón asszonyal ismét összedugtuk fejünket, hogy ki kapja idén a díjat. Új olvasóink kedvéért összefoglaljuk a tudnivalókat.

A Simplicissimus Hőse díjat olyan személy kaphatja, aki nem hivatásszerűen dolgozik Budapestért. Nem alkalmazottja a városnak, nem politikus, azaz semmilyen értelemben nem kap (vagy kapott) fizetést azért a munkáért, amiért kitüntetjük. Ezen kívül három dolognak kell, hogy megfeleljen a személy vagy a maximum két személyből álló „kollektíva.”

1.) Nem kaphat díjat az adományozó Nagy Budapest Törzsasztal semelyik beltágja sem, lett légyen bármilyen érdekes is arra. 2.) Bár tiszteljük a nagy ellenkezőket, akik szívósan megakadályoznak bizonyos dolgokat, ez a díj az „igen-mondóknak” jár, akik fenntartható módon létrehozhatnak valamit.

3.) Végezetül ezt a civil díjat Simplicissimus olyan személyeknek szánja, akik az őket érdemessé tevő munkába nem pusztulnak bele, hanem ellenkezőleg, megtalálják benne a számításukat, sőt polgári jólétre jutnak, ha nem is feltétlenül gazdagodnak meg. Hogy mit kapnak a díjazottak? Hát egy szép, keretezett oklevelet, amelyet a Törzsasztal év végi fogadásán adnak át, ahová a régebbi díjazottak is mindig meghívást kapnak. Ezen kívül a két zsűror (magam és a főkaszírón) a díjazotta(ka)t vendégül látja egy olyan budapesti étteremben, amely a vacsora idején még két évnél kevesebb ideje működik.

Kik voltak az eddigi hősök, és kik az ezévi esélyesek?

Az eddigi díjazottak a következők voltak:
 2009: *T. Nagy Tamás* sajtókereskedő és kávéház-tulajdonos,
 2010: *Tamási Miklós* és *Szepessy Ákos*, a Fortepan alapítói,
 2011: *Faragó István* és *László Zsuzsa*, az ANNO könyvsorozat megálmodói és kiadói,
 2012: *Wirtz Ágnes* és *Albrecht*, a Villa Bagatelle kávéház alapítói,
 2013: *Dr. Del Médico Imre*, sajtólevelező, Budapest élő emlékezte,

2014: *Pál Tamás*, a kozterkep.hu portál létrehozója és gazdája,

2015: *Magyarósi Csaba* és *Szűcs Ádám*, az Egy nap a városban portál bloggerei,

2016: *Schlagmüller Gábor*, a Budapest régi képeken Facebook-csoport elindítója és fenntartója,

2017: *Biszak Sándor*, az Arcanum Kft. digitalizáló cég létrehozója és tulajdonosa.

Jelöltek szerencsére idén is bőszéggel akadnak. Ismét szóba került a Hamburgból ide származott irodalmár, aki nem tudja, kibe szerelmesebb, *Ady Endrébe* vagy a budapesti kávéház-hagyományba. A városrost belső részét feltérképező portálépítő és polgárpukkasztó túravezető, a városi problémákat feltáró és az illetékeseket eredménnyel nyaggató portál.

Decemberi számunkban megtudhatják, ki mellett döntöttünk.

Tovább fejlődött a Fővárosi Levéltár bámulatos Időgép portálja

Kevés fővárosi tulajdonú intézmény fejlődött akkorát az elmúlt években, mint Budapest Főváros Levéltára. Kiemelkedően sikeres digitális archívumok (Lajta-archívum, Ybl-archívum, lakásportál), több szintű együttműködés a Fortepannal, impozáns kiadványsorozat, a Hun-

A Budapest Időgép portál kezelőlapja.

Az adatok csak ennél nagyobb nagyításban jelennek meg. Előbb az ikonok, tovább nagyításkor bizonyos adatok is. A hat időpont között úgy lehet váltogatni, hogy a térképkivágás nem változik. Alul kategóriák szerint, illetve utca, esetleg nevek szerint lehet keresni.

Alább a Pesti Óváros 1837-ben, természetesen német elnevezésekkel.

garicana tető alá hozása (társtettes az Országgyűlési Könyvtár), az osztrák ötletből, uniós forrásokkal megtámogatott Topotéka program budapesti alportáljainak beindítása (Józsefváros, Városliget, Budafok). De ezeknél a sikeres, népszerű projekteknél is fontosabb vállalkozás a Budapest Időgép, ami egy metaforikus elnevezése annak, hogy a levéltár munkatársai elkezdtek fokozatosan térképre helyezni a már digitalizált tudást. A Hungaricana Könyvtárban így hangzik a Budapest Időgép beharangozó szövege: „Az időgép nem egyszerűen történeti adatok lekérdezését teszi lehetővé, hanem a térben és időben történő barangolást kínálja interaktív térképeken keresztül, gyors és egyszerű átlépéssel a különböző időmetszetek között. Tanulmányozhatjuk a város átalakulását, kereshetjük a korabeli helyszíneket és eljuthatunk az egyes telkek, házak történetére és lakóira vonatkozó levéltári forrásokhoz is. Az Időgép mögött a Hungaricana hatalmas adatbázisa áll, amely több millió oldalnyi digitalizált forrásanyagot tartalmaz, a város lakóira és épületeire nézve pontosan helyhez és időhöz köthető adatok tömegét nyújtva. Célunk, hogy fokozatos fejlesztéssel mindez a történeti térképeken barangolva, könnyen, gyorsan, szórakoztató formában is elérhető legyen.”

A több mint egy éve élesített portált most továbbfejlesztették. Most már egyetlen térképen lehet böngészni a lakcímkjegyzékek, az iskolai értesítők, és más adatbázisok adatait. Lehet keresni utcák és kategóriák szerint. Újdonság, hogy 1832, 1872, 1908, 1937 (és a jelenkor) mellé egy 1916-os térkép is társult. Újdonság, hogy az áttekinthető térképek most már nem „rasz-

Ugyanaz a térképkivágás, immár 1908-ban, a pesti Óváros lebontása után.

teres”, hanem „vektoros” alapúak, ami azt jelenti: be lehet állítani, hogy mekkora zoom mellett mi látszódjon melyik típusú objektumokból. A megjelenítés lényegesen gyorsabb is lett.

Az ikonok egyébként csak megfelelő nagyítás esetén jelennek meg, a feliratok meg csak még nagyobb nagyítás esetén látszódnak, erre azért van szükség, nehogy egymásra lógnanak a feliratok.

Ez így olvasva kicsit bonyolultan hangozhat, de használat közben minden magától értődik. Érdemes kipróbálni az Időgépet egy olyan helyszínnel, ahol az elmúlt két évszázadban sokat változott a város: az Újépület, a pesti Óváros, a Tabán helyén. És szabadon is lehet keresni. Herczeg Ferenc Hidegkúti úti villáját megtaláltam, mert a tulajdona volt, Kosztolányi Dezső otthonát nem, mert valószínűleg csak bérelte. Hüttl Dezső építész megvan 1916-ban, Lajta Béla nincs. Megvan Klösz György, de nincs Nádasdy Kálmán, és legnagyobb meglepetésemre nincs a Bécsi kapu téren lakó báró Hatvany-Deutsch Lajos, aki többször is vendégül látta palotájában Thomas Mannt. Vajon miért nem találok? Fontos újítás, hogy a térkép bal felső sarkában látható egy dinamikus kistércék, ami egy kattintással nagyobbá tehető, így össze lehet hasonlítani az eredetit a vektoros adatokkal.

Felhasználóbarát, világszintű újítás, ami egyaránt szolgálja a kutatót, az újságírókat, a tanárt, a lokálpatriótát. Egy portál, ami még bizonyára nem érte el teljes fejlettségét.

Hogyan kértek protekciót a legfelső helyeken eleink, avagy a király személye körüli miniszter levele Szláv miniszterelnökhöz, egy túl magas villa ügyében, 1872-ből...

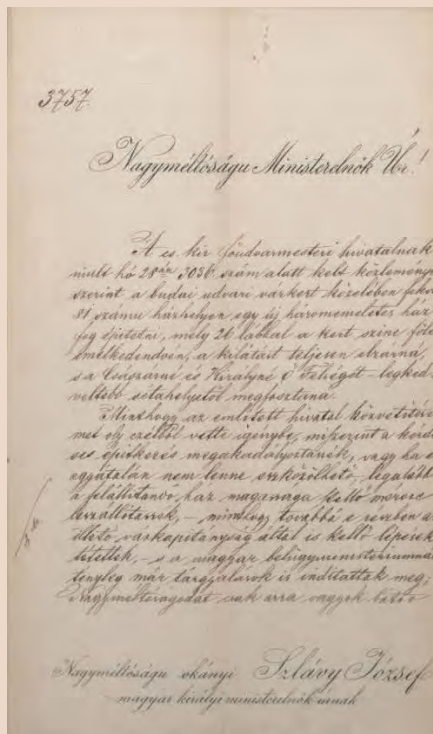
[Vaknyomásos levélpapír, a fejléc a bal felső sarokban: ŐFELSÉGE SZEMÉLYE KÖRÜLI MAGYAR MINISTER]

Iktatószám: 3747

Nagyméltóságú okányi Szláv József magyar királyi miniszterelnök úrnak

Nagyméltóságú Ministerelnök Úr!

A cs. kir. főudvarmesteri hivatalnak múlt h. hó 28-án 3036 szám alatt kelt közleménye szerint a budai udvari várkert közelében fekvő 81. számú ház helyen egy új háromemeletes ház fog építetni, mely

26 lábbal a kert színe fölé emelkedendően, a kilátást teljesen elzárná, s a Császárné és Királyné ő Felségét legkedveltebb sétahelyétől megfosztaná. Minthogy az említett hivatal közvetítésemet oly célból vette igénybe, miszerint a kérdéses építkezés megakadályoztassék, vagy ha ez egyáltalán nem lenne eszközölhető, legalább a felállítandó ház magassága kellő mértékre leszállítottassék, – mint-hogy továbbá e részben az illető várkapitányság által is kellő lépések tétettek, – s a magyar belügy-ministeriumnál tényleg már tárgyalások is indítottak meg: Nagyméltóságodat csak arra vagyok bátor felkérni, miszerint az ügyet nagybecsű figyelmére méltatni, – abban bölcs belátása szerint eljárni, s az eredményt annak idején velem közölni sziveskedjék.

Fogaadja Nagyméltóságod kiváló tisztelettem őszinte nyilvánítását.

Bécs, 1873. június hó 1-jén.

Br. Wenckheim Béla

.....

... és Szláv miniszterelnök villámgyors intézkedése

[Vaknyomásos levélpapír, a fejléc a bal felső sarokban: MAGYAR KIRÁLYI MINISTER ELNÖK]

Iktatószám: 1413 M.E.

Méltóságos Báró Podmaniczky Frigyes urnak, mint a közmunka tanács alelnökének
Méltóságos Báró Alelnök úr!

A Felség személy körüli miniszter úrnak f. hó elején 3757 sz. alatt kelt iratát levelével a cs. kir. főudvarmesteri hivatalnak szintén ide csatolt irata érkezett hozzám, melyben azon kérelem foglaltatik, hogy a budai udvari várkert közelében fekvő 81. számú ház helyen tervezett új háromemeletes ház építése lehetőleg meggátoltassék, vagy legalább annak oly magasságra emelése, mint czélba vétetett, ne engedessék meg, mert az a várkertből való kilátást teljesen elzárná.

Miután a kérdéses háznak a tervezett magasságban való felépítése a várkertnek csakugyan nagy hátrányára válnék, a fentebbi kérelmet magam is figyelmet érdemlőnek tartom, s ugyanazért fölkérem Méltóságodat, hogy az építéssel magát érintkezésbe tevén, őt bizonyos feltételek alatt rábírnai igyekezzék arra, hogy építendő háza magasságának megfelelő korlátozásába belenyugodjék.

Eljárása eredményét sziveskedjék Méltóságod azután a közlemények visszaküldése mellett mielőbb tudomásomra juttatni, hogy az Főudvarmesteri hivattal sietősen közölhessem.

Egyúttal nem mulaszthatom el Méltóságodat a várkert környékén kívánatosnak mutatkozó azon szabályozásokra is figyelmeztetni, melyek mai értekezésiünknek ugyancsak tárgyát képezték.

Fogaadja Méltóságod kiváló tisztelettem nyilvánítását.

Budapesten, 1873. június hó 3-án

Szláv

Két megjegyzés a fenti ügyhöz

A levelezés többi része nem maradt fenn. A szakirodalom elfogadott állításának, miszerint a villa 1872-ben elkészült, ezek a levelek ellentmondanak. De nem lehet tudni, hogy miként lehet ezt feloldani: az épület valójában később készült el, vagy a bürokrácia nagy késéssel lendült akcióba. Abban az esetben viszont nem vették a fáradságot arra, hogy megsejmeljék a helyszínt...

A történelem a problémát átmenetileg megoldotta – Budapest ostroma idején a Lónyay-Hatvany villa annyira megsérült, hogy a háború után le kellett bontani. Ám a 2000-es évek elején egy vállalkozó elkezdte újra felépíteni, azonos tömeggel és magassággal, de az akkor még létező műemlékvédelmi hatóság kikényszerítette, hogy csak az eredeti formában teheti meg ezt. A válság után az építkezés leállt. Később a Nemzeti Bank egyik alapítványa vásárolta meg a félkész épületet. Most nagy a csend körülötte. Ha elkészül, a témára feltétlenül visszatérünk. (Forrás: Ybl Miklós Virtuális Archívum, Hajdú Virág és Hidvégi Violetta írásai: www.ybl.bparchiv.hu)